УДК 81′243:378.147 **В. О. Лапіна**

СТРУКТУРА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

СТРУКТУРА ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

STRUCTURE OF FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONALLY-ORIENTED SPEECH COMPETENCE

СТРУКТУРА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

STRUCTURE OF FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONALLY-ORIENTED SPEECH COMPETENCE

Лапіна В. О. Структура іншомовної професійно-орієнтованої мовленнєвої компетентності.

Розгляд та аналіз структури професійно зорієнтованої іншомовної мовленнєвої компетентності у порівнянні зі структурою загальної мовленнєвої компетентності, враховуючи особливості їх компонентів.

– *Ключові слова:* структура мовленнєвої компетентності, мовленнєвий досвід, знання про мову, чуття мови, базовий компонент, професійно-орієнтований компонент, особистісно-орієнтований компонент, організаційно-мотиваційний компонент; інформаційно-процесуальний компонент, критеріально-результативний компонент.

Lapina, V. O. Structure of Foreign Language Professionally-oriented Speech Competence.

Considering and analysing the structure of professionally-oriented foreign language speech competence comparing with the structure of general speech competence taking into account specific character of their components.

Keywords: speech competence structure, speech experience, language knowledge, language sensory, basic component, professionally-oriented component, personality-oriented component, organizational and motivation component, informational and procedural component, criteria-effective component.

Лапіна В. О. Структура іншомовної професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності.

Розгляд та аналіз структури професійно зорієнтованої іншомовної мовленнєвої компетентності у порівнянні зі структурою загальної мовленнєвої компетентності, враховуючи особливості їх компонентів.

– *Ключові слова:* структура мовленнєвої компетентності, мовленнєвий досвід, знання про мову, чуття мови, базовий компонент, професійно-орієнтований компонент, особистісно-орієнтований компонент, організаційно-мотиваційний компонент; інформаційно-процесуальний компонент, критеріально-результативний компонент.

Лапина В. А. Структура иноязычной профессионально ориентированной речевой компетентности.
Исследование и анализ структуры профессионально ориентированной иноязычной речевой компетентности в сравнении со структурой общей речевой компетентности, учитывая специфику их компонентов.

Ключевые слова: структура речевой компетентности, речевой опыт, знания о языке, языковое чутьё, базовый компонент, профессионально-ориентированный компонент, личностно-ориентированный компонент, организационно-мотивационный компонент; информационно-процессуальный компонент, критериально-результативный компонент.

Lapina V. O. Structure of Foreign Language Professionally-Oriented Speech Competence.
Considering and analysing the structure of professionally-oriented foreign language speech competence comparing with the structure of general speech competence, taking into account specific character of their components.

Keywords: speech competence structure, speech experience, language knowledge, language sensory, basic component, professionally-oriented component, personally-oriented component, organizationally-motivational component, informationally-procedural component, criteria-effective component.

Актуальність питання підвищення рівня професійної іншомовної мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців пов’язана з соціально-економічними змінами, що відбуваються в нашій країні: розширення економічних кордонів України, налагодження міжнародних ділових контактів, створення спільних підприємств, інтенсифікація професійної взаємодії із закордонними колегами, утворення єдиного освітянського простору для одержання освіти, проведення досліджень, викладання та стажування у Європейському регіоні. Всі ці перетворення висувають нові вимоги до вищої освіти, особливо до викладання іноземної мови [1, 11].

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, Програма з англійської мови для професійного спілкування орієнтують діяльність ВНЗ на забезпечення такого рівня володіння іноземною мовою, який дозволяє комунікантам реалізувати обмін інформацією іноземною мовою, а також самостійно здійснити пошук, накопичення й розширення обсягу фахових знань у процесі природного іншомовного професійно зорієнтованого спілкування із зарубіжними фахівцями [5, 8].

Теоретико-методичний розгляд наукових праць, висвітлюючіх питання мовленнєвої компетентності (І. Родигіна, І. Черезова, І. Волкова) та її складових компонентів (З. Бакум, Н. Самохіна та ін.), вивчення психолого-педагогічної теорії механізмів формування мовленнєвої культури (А. Леонтьев, Н. Жинкін,

Л. Петровська), аналіз дисертаційних досліджень та авторефератів з питання формування професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності (В. Александров, Н. Самохіна, Н. Сура та ін.) доводять, що структура мовленнєвої компетентності формально споріднена із структурою мовної компетентності, запропонованою О. Божович.

Отже, ми вважаємо, що структуру мовленнєвої компетентності, як і мовної, теж можна визначити як єдність трьох складових: ***мовленнєвого досвіду, знань про мову й чуття мови***, запропонованих О. Божович як складові компоненти структури мовної компетентності [3].

Якщо ***мовленнєвий досвід*** як складник мовної компетентності є джерелом формування суб'єктивних знань про мову, правил користування нею в усній і писемній формі, то як складник мовленнєвої компетентності він дає можливість реалізувати ці знання й правила в процесі найрізноманітніших видів мовленнєвої діяльності [3].

Якщо ***знання про мову*** у складі мовної компетентності покликані скоригувати й збагатити індивідуальні правила, то відносно мовленнєвої компетентності вони повинні допомогти мовцю висловлюватися точно, ясно, коректно, виявити свою індивідуальність тощо [3].

Чуття мови забезпечує безпосереднє розпізнавання якісних особливостей висловлювання; контролює мовленнєві процеси, викликає особливого роду почуття [3].

Ми проаналізували структурну характеристику загальної мовленнєвої компетентності. Якщо ж брати до уваги професійну спрямованість мовлення, то треба враховувати фахові особливості складових компонентів структури мовленнєвої компетентності.

Н. Самохіна, розглядаючи структуру професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності (майбутніх юристів) у своєму науковому дослідженні, виділяє такі компоненти:

1. ***базовий компонент,*** який забезпечує ефективну мовленнєву діяльність будь-якого фахівця;
2. ***професійно-орієнтований компонент,*** що включає знання, уміння та навички, досвід мовленнєвої діяльності та рефлексії, які визначають мовленнєву підготовку студентів до здійснення професійної мовленнєвої діяльності;
3. ***особистісно-орієнтований компонент,*** що формується з урахуванням індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів студентів, які визначають своєрідність його мовлення, а також впливають на вибір спеціалізації [10].

На нашу думку, запропонована вище структура професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності, яка спрямована у дисертаційному дослідженні Н. Самохіної на формування мовленнєвої компетентності майбутніх юристів, може бути використана для

формування та підвищення рівня мовленнєвої компетентності фахівців будь-якої іншої галузі.

Розглянемо версію структури мовленнєвої компетентності з професійною орієнтацією, запропоновану Н. Сурою [11]. У своєму дисертаційному дослідженні вона витлумачує комунікативну (можемо замінити терміном «мовленнєва», згідно позиції самої дослідниці [11, С.45]) діяльність студентів під час навчання професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою як систему, в структуру якої входять три складові компоненти, а саме:

– ***організаційно-мотиваційний компонент*** – система цінностей;

– ***інформаційно-процесуальний компонент*** – система знань, умінь і навичок опанування іноземної мови для оволодіння професійними знаннями;

– ***критеріально-результативний компонент*** – поетапний контроль рівня сформованості іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетенції студентів [11, С. 52].

Проведений аналіз структури іншомовної професійної мовленнєвої компетентності не претендує на повноту охоплення розглянутої проблеми. Проте, на нашу думку, знання її складових компонентів та урахування їхніх особливостей можуть допомогти викладачам ВНЗ правильно організувати роботу в аудиторії для розвитку та покращення фахових мовленнєвих навичок студентів у процесі вивчення іноземної мови для професійного спілкування.

1. Александров В. М. Методика інтенсивного навчання інженерів професійно-орієнтованої англійської мови: дис. … канд. пед. наук : 13.00.02 / Александров Вячеслав Миколайович. – Запоріжжя, 2008. – 219 с.
2. Бакум З.П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії : Монографія / Зінаїда Павлівна Бакум. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – 338 с.
3. Божович Е. Д. Учителю о языковой компетенции школьника : психолого-педагогические аспекты языкового образования / Е. Д. Божович. – М. : Моск. психолого-социальный ин-т, 1998. – 287 с.
4. Волкова І. В. Освітні компетенції. Мовна й мовленнєва компетенції як особлива складова освітніх компетентностей / І. В. Волкова // Матеріали ІІ Міжнародної Інтернет-конференції "Нові виміри сучасного світу". Том 2. – Мелітополь, 2006. – С 8–10.
5.7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
6.14. Леонтьев А. А. Теория речевой деятельности / А. А. Леонтьев. – М. : «Высшая школа», 1971. – 294 с.

7.21. Петровская Л. А. Компетентность в общении : социально-психологический тренинг / Л. А. Петровская. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 216 с.
8.22. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г. Є. Бакаєв, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
9.23. Родигіна І. В. Компетентнісно-орієнтований підхід до навчання / І. В. Родигіна. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
10.24. Самохина Н. В. Формирование речевой компетентности студента-юриста в образовательном процессе вуза: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н. В. Самохина. – Воронеж, 2010. – 25 с.
11.27. Сура Н. А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою: дис. … канд. пед. наук : 13.00.04 / Сура Наталія Анатоліївна. – Луганськ, 2005. – 227 с.
12.29. Черезова І. О. Мовленнєва компетентність як одна з головних вимог до індивідуально-психологічних особливостей сучасного вчителя / І. О. Черезова // Психологія. – Бердянськ, 2005. – № 2.